

TEZE

VIZIJA DAVČNEGA SISTEMA SLOVENSKE IN EVROPSKE TRAJNOSTNE DRUŽBE

Vizija kakovosti življenja slovenske in evropske trajnostne družbe.

Kakovostno življenje za veliko večino Evropejcev je mogoče v družbi, ki omogoča uveljavljanje enakih startnih možnosti za pripadnike mlade generacije, polno zaposlenost delovno aktivne generacije ob pravici, da lahko vsakdo tudi po upokojitvi dela in ustvarja kolikor želi in zmore. Kakovostno življenje vseh članov evropske družbe temelji na solidarnosti do oseb, ki nimajo možnost skrbeti za sebe, na demokratični politični ureditvi in spoštovanju človekovih pravic.

Taka evropska družba dominacije srednjega delovnega družbenega sloja, je usodno odvisna od vse večje inovativnosti, produktivnosti, učinkovitosti in neoviranega globalnega trženja proizvodov in storitev oziroma proizvodnje dobrin na podlagi robotizacije, digitalizacije, uporabe umetne inteligence ter upoštevanja okoljevarstvenih načel. Samo na podlagi vse višje produktivnosti in učinkovitosti v proizvodnji in storitvah bo mogoče zagotavljati zaposlenim, mladostnikom in ostarelim kakovostno življenje.

Evropska razvita družba bo morala poskrbeti za vlaganja in spremembe življenjskega načina v tistih družbah, ki so in bodo najbolj prizadete zaradi sprememb podnebja, sicer Evropejcem grozi nenaden stihijski prihod več sto milijonov podnebnih beguncev. Zato mora graditi na svetovni pluralnosti velesil in preusmeriti sedanjo porabo za vojskovanje predvsem v solidarnostno pomoč državam, ki so podnebno najbolj ogrožene s ciljem, da se prebivalstvu teh dežel navzlic podnebnim spremembam omogoči prebivanje v njihovi domovini. Sedanje globalno politično prevladovanje interesov zasebnih lastnikov oboroževalno industrijskega in fosilnega kompleksa, vodi človeštvo v samomor. Vsa politična dejanja tistih, ki posledično povzročajo draženje energentov in hrane, predstavlja do nas Slovencev oziroma Evropejcev, sovražno delovanje.

Gledano v celoti v Sloveniji nimamo prevelikih davčnih bremen. Smo v zlati sredini članic EU. Ker želimo postati zelo razvita članica EU bomo morali namenjati večji delež BDP za javne potrebe. Največje deleže BDP za javne potrebe namenjajo najbolj razvite članice EU.

V Sloveniji je mogoče razbremeniti državni in lokalne proračune za večino investicij v letni vrednosti vsaj 2 milijardi evrov, če se davčno stimulira vlaganje dela od 35 milijard bančnih depozitov in 20 milijard evrov kapitala, ki sedaj kotira na organiziranem trgu kapitala, v varne donosne naložbe z neobdavčenimi obrestmi ali dividendo okoli 3,5 % do 4 % ob pogoju, da posojilodajalec ne vrača glavnice posojila, posojilodajalec pa lahko trguje s svojo glavnico posojila.

Poraba javnih blagaj se lahko zniža, če se davčno razbremeni prispevke na plače.

Za enakopravno davčno obremenitev dela, ustvarjalnosti, kapitala in porabe

V Sloveniji se je v letu 2023 s solidarnostnimi prispevki na plače in intelektualne stvaritve zbralo v javnih blagajnah 10.423 milijone evrov ali 58,4% vseh zbranih sredstev.

Aktivni zaposleni so solidarno v zdravstveno blagajno-ZZZS prispevali mesečno 300 evrov, samostojni podjetniki 169 evrov, kmetje 70 evrov in upokojeanci 77 evrov.

Z enakimi davki za vsakega potrošnika tako z DDV in trošarinami je državni proračun zbral 7.431 milijonov evrov ali 41,6% od skupno zbranih 17.854 milijonov evrov.

Če dodamo k tem sredstvom še solidarnostne davke na osebno ustvarjalnost, delavnost ter varčevalnost (dohodnina) in podjetniško uspešnost (davek na dobiček pravnih oseb) se struktura spremeni tako, da po načelu solidarnosti plačujemo prispevke na podlagi plač, avtorskih del in inovacij v višini 10.423 milijone evrov ali 49,8%, 3.084 milijone evrov, 14,7% davkov po načelu dodatne solidarnosti (dohodnina in davek na dobiček) in le 7.431 milijonov evrov ali 35,5% na podla davčne obremenitve porabe (DDV in trošarine). Okoli 25 % BDP se v Sloveniji ustvari v sivi ekonomiji tako, da tisti, ki delajo na črno prispevkov na plače in davkov na dohodnino, v skupni višini okoli 3 do 4 milijarde evrov, ne plačujejo.

Zaradi omejenih naravnih virov in okoljske škodljivosti pretiranega potrošništva in nepotrebne luksuzne porabe, bo človeštvo prisiljeno živeti z manjšo količino porabe mineralov, kovin, vode, fosilnih energentov, industrijsko pridelane nezdrave hrane in drugih dobrin. Zato je treba bolj obdavčiti vso porabo. Predvsem pa obstoju človeštva, zdravju in okolju škodljivo porabo. Uveljavljeno dogmo nizkega obdavčevanja porabe bo treba zavreči. Gre za opustitev dogme, ki jo ni mogoče obrazložiti. Zakaj se delo obdavčuje enkrat bolj kot porabo? Tako pač je. O dogmah se ne sprašuje. Dogme se brez premislejka spoštuje. Postopno, vsaj do leta 2030, bi veljalo doseči na evropskem nivoju razmerje, da se z davki na porabo zbere polovico vseh prihodkov javnih blagajn, drugo polovico pa s prispevki in davki na delo, ustvarjalnost in kapital.

Množična evropska samooskrba hiš in stanovanj z energijo sončnega sevanja in samooskrba z zdravo hrano na podlagi družinskega vrtnarjenja, bo lahko vplivala na zmanjšane prilive iz DDV in na trošarine na fosilna goriva za okoli 20% do 30%. Zato se bodo morale davčne stopnje DDV za druge dobrine hitreje poviševati.

Ocenjujemo, da bi v Sloveniji lahko s povišano občo davčno stopnjo za DDV na 25% v letu 2025 in 2026 letno zbrali okoli 750 milijonov evrov dodatnih sredstev. Na podlagi teh prilivov bi se lahko znižale obremenitve dela in ustvarjalnosti. Če bi sosednje države, tako kot Slovenija, tudi zviševale stopnje DDV bi ta proces poviševanja davkov na porabo potekal hitro. Če bi DDV stopnjo ali višino trošarin zelo močno dvignila samo Slovenija, bodo slovenski potrošniki odhajali po nakupih v sosednje države. Zato je treba to vprašanje reševati na evropskem nivoju.

Davčna obremenitev dela in ustvarjalnosti

Prispevki na plače naj bodo na minimalno plačo 7% zato, da bodo neto plače višje. Na plače, ki so višje od minimalne naj se prispevki postopno povečujejo do najvišje obremenitve petkratnika povprečne plače v višini 40 % bruto plače. Splošna davčna olajšava naj se dvigne na vsaj 7.000 evrov. Najvišja obremenitev prispevkov skupno z dohodnino, na podlagi dela in ustvarjalnosti naj ne presega 40 % davčne obremenitve izjemno uspešnih oseb z zelo visokimi prejemki. Tisti davkoplačevalci kateri davčna dohodninska osnova znaša več kot 1,2 milijona evrov pa naj na prejemke, ki so višji od 1,2 milijona evrov plačuje le 10% davek na dohodnino. Vsak tak izjemni davkoplačevalec bo za javne potrebe prispeval vsako leto najmanj 480.000 evrov.

Nekaj davkoplačevalcev razpolaga na podlagi prodaje svojih inovativnih podjetij z več sto milijonskim premoženje. Ti poštene izjemni uspešneži uporabljajo kupnino praviloma za naložbe v

nova inovativna podjetja ali za donacije. Nekateri vlagajo tudi v luksuzne dobrine. Zato je treba vlaganje v nepotrebni okoljsko obremenjujoče luksuzne dobrine npr mega jahte, velikanske hiše, itd. zelo visoko obdavčiti z visokimi trošarinami.

Z dolgoročnim zniževanjem prispevkov na plače, se lahko povečuje kupna moč vseh zaposlenih. Povečuje pa se možnost povečevanja prihodkov davkarije iz naslova DDV in trošarin.

Z nižjo obremenitvijo plač s prispevki se lahko zniža izdatke proračunov in zdravstvene blagajne za 190.000 zaposlenih v javnih zavodih, v vojski in upravi.

Do leta 2035 naj se postopno ukine pravica zaposlenih do povrnitve stroškov prihoda in odhoda z dela. Davčno naj se stimulira selitev družin v bližino delovnega mesta.

Povečati število davkoplačevalcev

Mlada generacija se premalo vključuje v praktično delovno uposabljenje v času šolanja. Zato naj dijaki osnovnih šol vsaj dva meseca, dijaki srednjih šol vsaj tri mesece in študentje vsaj 4 mesece delajo v podjetjih in zavodih v katerih se bodo po študiju zaposlili. Delajo lahko na prehranski samooskrbi šol in opravljajo ekološke dejavnosti za ustrezno plačilo. Tako delo naj se šteje v delovno dobo. Plačuje naj se prispevke.

Če bi se s spremembo pokojninskega zakona dovolilo upokojencem, da lahko po upokojitvi delajo naprej kolikor želijo in zmorejo, ne da bi zato morali pristajati na zniževanje pokojnine, bi lahko plačevali prispevke z imenom »Solidarnost«, ki naj bi bili namenjeni samo za stroške oskrbe ostarele populacije. Tedaj bi se verjetno s polnim ali krajšim delovnim časom aktiviralo okoli 200.000 dela zmožnih mlajših upokojencev. Sedanje kaznovanje delovnih upokojencev se izigrava tako, da se mnogi opredelijo za četrtinski delovni čas. Tako je finančni učinek te prepovedi majhen. Politično je zelo težko dvigniti povprečno starost za pridobitev pravice do upokojitve vsaj na 67 leto. Doseženo pravico do pokojnine je treba obravnavati kot nedotakljivo ustavno zaščiteno pravico. Prilive javnim blagajnam bi lahko delovni upokojenci povečali za okoli 500 milijonov evrov. Ker so po sedanji ureditvi upokojenci, ki delajo več kot jim zakon dopušča kaznovani z izgubo dela pokojnine, verjetno delajo na črno.

Prilive javnih blagajn je mogoče hitro povečati, če bi rastoče uspešno slovensko gospodarstvo povabilo na delo v Slovenijo vsaj 50.000 tistih kadrov, ki ji družba potrebuje. Povečali bi se prilivi v javne blagajne za dodatnih 500 milijonov evrov. Za vrhunske kadre bi bilo povabilo v trajnostna energetska in prehranska samooskrbna naselja nekaj zanimivega, saj se ustvarja pogoje za kakovostno prebivanje navzlic podnebnim spremembam in za nižanje življenjskih stroškov, saj jim druge konkurenčne države takega bivanja še ne nudijo.

Intelektualna lastnina in tvegani kapital

Prispevki za avtorska dela in inovacije naj bodo 50 % nižji kakor prispevki na delo.

Ugotavljamo, da v Sloveniji še vedno ne delujejo skladi ali vlagatelji zelo tvegane kapitala. Gre za projekte ko je potrebno vložiti npr. 10 ali 100 milijonov evrov v novo tovarno. Gre za vlaganje kapitala takoj po izumu, potrditvi patentov ali celo izdelave uspešnih prototipov. Zato so izumitelji z največjimi dosežki prisiljeni prodajati svoje patente tujcem. Slovenija po zaslugi vladajoče

strankokracije, ne bo nikoli mogla doseči bistveno povišanje presežka dodane vrednosti na zaposlenega ker se dvig produktivnosti ne naslanja na velike inovacije.

Davki na kapital in premoženje

Davek na dobiček pravnih oseb naj se zniža na 17 %. Za pravne osebe v katerih je bruto dobiček nižji od 1 milijona evrov naj znaša davek na bruto dobiček 14%. Pravna oseba, ki izplačuje zaposlenim del dobička na podlagi zakona o udeležbi zaposlenih na dobičku letno najmanj v vrednosti dveh mesečnih plač in največ štirih mesečnih plač, pri čemer zaposleni vsaj polovico prejemka reinvestirajo v pravno osebo najmanj za razdobje desetih let ali do upokojitve, naj plača davek na dobiček v višini 10 %. Ostanajo naj olajšave za raziskave in razvoj in investicije. Vsak davčni zavezanec naj plača vsaj 3 % davek na dobiček, neglede na omenjene olajšave.

Pravne osebe, ki poslujejo v Sloveniji, davek na dobiček pa v davčnih oazah, naj plačajo v Sloveniji dodatni davek na dobiček tako, da ga plačajo v enaki višini kot pravne osebe, ki ga plačujejo v Sloveniji. Davek naj se v Sloveniji zniža za davek, ki so ga pravne osebe dolžne plačevati v davčni oazi. Davčna oaza je tista v kateri se davek na dobiček plačuje v višini pod 10 % na davčno osnovo. Taka ureditev je mogoča le če se za tako ali drugačno odločijo članice EU.

Zavodi in druge nedobičkanosne pravne osebe naj plačujejo davek na dobiček iz tržne dejavnosti oziroma prihodkov po stopnji 10%.

Davek na dobiček naj se začne plačevati po zaključenem 24 mesečnem razdobju poslovanja nove pravne osebe ali potem, ko novo podjetje začne pridobivati prihodke iz tržnega poslovanja.

Postopno naj se ukine plačevanje akontacije dobička in preide na plačevanje ustvarjenega dobička za preteklo poslovno leto.

Cedularni davek na dohodek od prodaje kapitala naj znaša 17 % in naj se vsako leto zniža v razdobju desetih let, ko naj se plačevanje preneha.

Razvojno usmerjalna vloga DDV in trošarin

Večina dolgotrajnih in dragih postopkov države, ki so potrebni za podeljevanje subvencij za kmetovalce in za ekološke naložbe, naj se nadomesti z ugodnimi stopnjami DDV. Tako npr. naj DDV znaša le 1% za trajnostno energetska samooskrbno leseno novo zgradbo, pod pogojem, da se je za m² neto uporabne površine, vgradi za stoletja v lesu 0,25 tone CO₂. Za zgradbo narejeno iz armiranega betona, ko se je pri gradnji v ozračje za zgraditev enega kvadratnega metra uporabne stanovanjske površine sprostil 0,5 tone CO₂ pa naj znaša DDV 22 % ali celo 26 %. Za ekološko pridelano hrano naj znaša DDV 1%, za industrijsko pridelano in proizvedeno nezdravo hrano pa naj znaša 22%. Za turistične aranžmaje, ki vključujejo polete z avioni naj znaša DDV 30 %. Uveljaviti pa bi ga morale vsaj članice EU.

Trošarine na fosilna goriva naj se sproti prilagajajo nabavnim cenam energentov zato, da bodo končne cene fosilnih goriv vsako leto višje tako, da bo npr. po desetih letih končna cena trošarin na fosilne energente na evropskem trgu višja za 50 %.

Na evropskem nivoju naj se uvede visoko obdavčevanje izpustov toplogrenih plinov in drugih onesnaževalcev zraka, vode in tal tako, da se bi postopno toda vsako leto višalo DDV in trošarine

Razcepi naj se trošarina na porabo fosilnih goriv od porabe elektrike, ki je proizvedena na podlagi sevanja sonca, vetra, hidro central, nuklearnih elektrarn in plinskih elektrarn, ki podpirajo kot rezerve nuklearno energetiko. Trošarine na elektriko proizvedeno s skoraj ničnimi izpusti CO₂ naj se ukine.

Globalno konkurenčna bo družba, ki bo uporabljala potrebne količine poceni brezogljeno proizvedene elektrike. DDV na tako brezogljeno proizvedeno elektriko naj se zniža na 10%. Plačevanje stroškov za omrežnino naj predstavlja popolno davčno olajšavo DDV. V omrežje bo treba investirati veliko sredstev.

Uvede naj se nove trošarine na sladkor, industrijsko pridelano meso, ki vsebuje kakršne koli ostanke hormonov in pesticidov, uporabo konoplje za osebno kontrolirano rabo in na gradnjo novih trgovskih centrov.

Trgovskih površin je v Sloveniji že več kot to velja za veliko večino držav. Za nove trgovske centre se uporablja kmetijske površine. Vse stroške nepotrebnih novogradenj novih trgovskih centrov plačujemo potrošniki z visokimi cenami, zaposleni z nizkimi plačami in dobavitelji z dolgimi plačilnimi roki.

Trošarina na sladkor, industrijsko pridelano in z pesticidi in hormoni obremenjeno meso, konopljo in nove trgovske centre naj znaša okoli 20% na vrednost dobrine od katere se po stopnji 22% obračunava DDV.

Skupno naj se prihodki iz trošarin do leta 2026 povečajo letno za najmanj 1 milijardo evrov in tako omogoči nižanje obremenitev dela in ustvarjalnosti in kapitala.

Poveča naj se davek od iger na srečo tako, da se bodo prilivi v proračune od 355 milijonov v letu 2023 povečali za vsaj 200 milijonov evrov.

Poveča naj se okoljske dajatve od sedanjih 111 milijonov EUR v letu 2023 na vsaj 300 milijonov EUR v letu 2025. Uveljavlja naj se dodatne obdavčitve izpustov toplogrednih plinov, ki nastajajo v energetiki, industriji in drugod.

Obdavčitev celotnega premoženja

Lastnina ima po Ustavi RS Slovenije družbeno in ekološko funkcijo. Lastnik ima dolžnost nepremičnine uporabljati v svojo in javno korist ter v skladu z ekološkimi načeli. Prazna stanovanja vplivajo na višje cene najemnin. Gradnja novih betonskih zgradb v mestih povečuje izpuste toplogrednih plinov. Neaktivna uporaba nepremičnin in denarnega ali kapitalskega premoženja ne doprinaša k večji družbeni ustvarjalnosti. Obdavčevati je dopustno in mogoče le premoženje, ki ustvarja presežek prihodka nad odhodki.

Z nadomestilom za uporabo stavbnega zemljišča je v letu 2023 v proračune lokalnih skupnosti prišlo 272 milijone evrov. Lokalne skupnosti morajo z zbranimi sredstvi financirati predvsem komunalno infrastrukturo. To predstavlja 1,2 % delež vseh javnih prihodkov. V državah OECD predstavljajo dajatve na lastnino nepremičnin okoli 4 % vseh javnih prihodkov. V Sloveniji plačujejo nadomestilo za lastnino nepremičnin vsi lastniki. Taka davščina se zdi za slovenske razmere primerna.

Sedanji predlog Vlade RS za uvedbo davka na nepremičnine, ki jih davčni zavezanec ne uporablja za svoje družinske potrebe bi povečal davčne prilive. Menim, da naj tak davek pripada lokalni skupnosti. Davek naj se ne bi pobiral od nepremičnin v katerih prebivajo najemniki na podlagi pogodb o dolgoročnem najemu bivališč. Ker je pri nas najemnik, ki ne plačuje najemnine ali ne skrbi za stanovanje s skrbnostjo dobrega gospodarja preveč pravno zaščiten, se lastniki bojijo oddajati svoje hiše ali stanovanja v najem. Sodni postopki trajajo predolgo. Zato bi se moralo spremeniti predpise tako da, bi lastnik najemnika brez težav hitro izselil, če krši najemno pogodbo zlasti tako, da ne plača najemnine.. Realno je to v slovenski družbi izvedljivo, če bi lokalne skupnosti lahko takemu najemniku, takoj ponudile začasno socialno bivališče.

Menimo, da se lahko z malimi stroški in učinkovito pobira prispevek in davek na nepremičnine, če je postopek podprt predvsem s podatki javnih evidenc.

Ukinitev javnega naročanja

Če se spremeni motivacijska struktura poslovodstev in zaposlenih v javnih zavodih tako, da bodo poslovali svobodno in bodo udeleženi na izplačilih presežka prihodkov nad odhodki, je teoretično mogoče samo v zdravstvu porabiti za okoli 25 % ali 650 milijonov EUR manj za nakupe zdravil, zdravstvenih pripomočkov in zgradb. Na evropskem nivoju bi se moralo prepovedati sklepanje ekskluzivnih zastopstev za posamezne države.

Zmanjševanje javnih izdatkov z usmeritvijo dela zasebnih prihrankov za javne naložbe

Predlagam, da se državljanom Slovenije in pravnim osebam ponudi možnost nakupa za okoli 3 milijarde EUR neglasovalnih delnic in 3 milijarde EUR vrednosti obveznic DARSA. Javnim zavodom in stanovanjskim zadrugam, pa naj se omogoči pridobitev vsaj 2 milijardi EUR dolgoročnih posojil za katere velja, da se mora letno izplačevati najmanj 3,5% obresti na katere se na plačuje sedanji 25 % (bodoči 17 %) davek na dohodek iz kapitala. Posojilodajalci ne bi bili zavezani k vračanju glavnice. Posojilodajalci bi lahko prišli do svoje glavnice posojil tako, da bi jo prenesli ali prodali drugi osebi na javnem ali internem trgu ali pa bi se posojila pretvorila v obveznice brez zaveze vračila glavnice na organiziranem trgu vrednostnih papirjev.

Z zbranimi sredstvi bi se lahko hitro uredilo infrastrukturo v Savinjski in Koroški dolini, ki so ju 4. avgusta 2023 prizadele katastrofalne poplave, pospešilo gradnjo tretje razvojne osi in vsaj delno ublažilo prometne zastoje na ljubljanskem cestnem obroču. Javni zavodi bi lahko uporabili sredstva za modernizacijo opreme in druge naložbe, stanovanjske zadruge pa za gradnjo letno več tisoč trajnostnih hiš in stanovanj. Poraba proračunov države in lokalnih skupnosti, bi se lahko znižala za več milijard evrov.

Predlagam, da se poviša neobdavčeni del donacij od sedanjega enega odstotka na 5% davčne osnove, če se donira sredstva organizacijam, ki delajo za javne koristi in so sedaj pretežno financirane iz javnih blagajn.

Literatura

Obrazložitve predlogov in stališč tega besedila so objavljene v knjigi »Pravica živeti« od strani 114. do 156. Založba: G.STANIČ –SVETOVANJE d.o.o. Ljubljana, december 2022.

Sodelujoči avtorji

Na podlagi predloga teh tez sem na podlagi vsebinsko izjemno bogate razprave in predlogov v kateri so sedelovali dr. Peter Glavič, podpredsednik slovenskega razvojnega sveta, mag. Ivan Simič, predsednik Davčno svetovalne zbornice Slovenije in dr. Andrej Lukšič član slovenskega razvojnega sveta in direktor Inštituta za ekologijo, ki je bila dne 15 .aprila 2024 napisal dopolnjeno verzijo tez in jio dopolnil 2.1.2025.

RAZMIŠLJAMO DRUGAČE !

V Ljubljani 26. april. 2024 in 2.1.2025.

Predsednik slovenskega razvojnega sveta
Direktor
Dr. Gojko Stanič